

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1101

Vragen van de leden **Smeulders, Diks** en **Buitenweg** (allen GroenLinks) aan de Ministers van Defensie en voor de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst over *het bericht «Geheime diensten morren over nieuwe toezichthouder»* (ingezonden 22 november 2019).

Antwoord van Minister **Bijleveld-Schouten** (Defensie) (ontvangen 16 december 2019).

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het bericht «Geheime diensten morren over nieuwe toezichthouder»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Klopt het dat de AIVD en de MIVD ongelukkig zijn met de assertieve manier waarop de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) opereert? Zo ja, waarom? Zo nee, hoe is dit beeld ontstaan?

Antwoord 2

Ruim anderhalf jaar geleden is de TIB geïntroduceerd als toetsingscommissie die voorafgaand aan de uitoefening van bijzondere bevoegdheden door de AIVD en MIVD de door de verantwoordelijke Ministers verleende toestemming op rechtmatigheid beoordeelt.

In sommige gevallen is er discussie over de reikwijdte van de toets van de TIB. Bij brief van 2 juli 2019 (Kamerstuk 29 924, nr. 186) informeerde ik uw Kamer meest recentelijk over het samen met mijn collega van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gevoerde gesprek met de TIB en de CTIVD inzake hun rechtseenheidsbrieven, waarbij ook de strekking van de rechtmatigheidstoets door de TIB aan de orde is gekomen. In het gesprek is vast komen te staan dat de verschillen van inzicht inzake de rechtmatigheidstoets door de TIB in de praktijk overbrugbaar zijn.

¹ «Geheime diensten morren over nieuwe toezichthouder», de Volkskrant, 21 november 2019.

De TIB speelt een belangrijke rol in het autorisatieproces met betrekking tot de inzet van bijzondere bevoegdheden door de diensten. Het onafhankelijke en scherpe oordeel komt de kwaliteit van het werk van de diensten ten goede.

Vraag 3

Klopt het dat er regelmatig «discussiepunten» zijn tussen de diensten en de TIB? Zo ja, waar gaan deze «discussiepunten» over en welke «discussiepunten» keren regelmatig terug? Zo nee, hoe kan het dat dit beeld bij de TIB is ontstaan?

Antwoord 3

In sommige gevallen is er discussie over de reikwijdte van de toets of het toetsingskader van de TIB. De diensten zijn namens mij bijvoorbeeld in gesprek met de TIB over geautomatiseerde data-analyse (GDA) om te komen tot een toepassing van GDA die recht doet aan zowel de strekking van de wet als aan de operationele uitvoeringspraktijk.

Vraag 4

Klopt het dat de AIVD van mening is dat de TIB erg gedetailleerd naar de aanvragen kijkt, terwijl de AIVD van mening is dat er slechts een marginale toets zou moeten plaatsvinden? Zo ja, waarom? Zo, nee wat gaat u doen om dit beeld bij de TIB weg te nemen?

Antwoord 4

Conform de wet is de toets van de TIB een bindende toets op rechtmatigheid, waarbij naar de noodzaak, proportionaliteit, subsidiariteit en gerichtheid van de voorgenomen inzet van een bijzondere bevoegdheid wordt gekeken. Zoals tijdens de parlementaire behandeling van de Wiv 2017 is bevestigd, is de toets van de TIB géén marginale toets. Hierover bestaat geen onduidelijkheid.

Vraag 5

Klopt het dat het nooit de bedoeling is geweest van de wetgever dat de TIB slechts marginaal toetst en dat dit ook in strijd is met jurisprudentie van het Europees Hof? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat is de oorzaak dat de AIVD (en de MIVD) hier anders over lijkt te denken?

Antwoord 5

Zoals tijdens de parlementaire behandeling van de Wiv 2017 is bevestigd, is de toets van de TIB géén marginale toets. Hierover bestaat geen onduidelijkheid.

Vraag 6

Klopt het dat de diensten van mening zijn dat de TIB vaak doorvraagt naar technische details? Zo ja, waarom?

Antwoord 6

De wet biedt de TIB de mogelijkheid om vragen te stellen en om aanvullende informatie te verzoeken wanneer de TIB dit noodzakelijk acht voor een goede uitvoering van haar taak. Het doorvragen bij een door de Minister verleende toestemming voor de inzet van een bijzondere bevoegdheid hoort er bij en gebeurt dan ook met enige regelmaat. Hier kunnen ook vragen bij zitten die zien op de technische aspecten van de inzet van de desbetreffende bijzondere bevoegdheid. De gevraagde informatie wordt dan conform de wettelijke verplichting aan de TIB verstrekt.

Vraag 7

Klopt het dat de AIVD soms lang wacht met het nadere onderzoek van data die bij een bulkhack zijn vergaard? Zo ja, hoe beoordeelt u de zorg van de TIB op dit specifieke punt? Kunt u hierbij ook aangeven hoe beoordeeld wordt hoelang data redelijkerwijs zonder nader onderzoek ter beschikking van de diensten kan blijven?

Antwoord 7

De diensten zijn op grond van de Wiv 2017 verplicht om met behulp van bijzondere middelen verworven gegevens zo spoedig mogelijk op relevantie te beoordelen. Voor gegevens die zijn verworven via een hack – de bevoegdheid tot het binnendringen in een geautomatiseerd werk ex artikel 45 van de Wiv 2017 – geldt voor deze relevantiebeoordeling een maximale termijn van één jaar, met een mogelijkheid tot eenmalige verlenging van zes maanden. Bij het uitvoeren van deze relevantiebeoordeling zijn aard, omvang en complexiteit van de verworven gegevens van invloed op de termijn waarbinnen deze toets kan worden uitgevoerd. Dat neemt niet weg dat deze zo snel mogelijk moet plaatsvinden. Dit volgt ook uit de goede taakuitvoering van de diensten, immers de gegevens worden verworven voor actuele onderzoeken en een spoedige evaluatie van de verworven gegevens is van belang om tijdig dreigingen voor de nationale veiligheid te onderkennen.

Vraag 8

Deelt u de mening van de TIB dat het bij het beoordelen van een hack relevant is om te weten of de data die hierbij worden verzameld mogelijk worden gedeeld met een of meer buitenlandse diensten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, bent u van mening dat de diensten dit voortaan bij hun aanvraag moeten vermelden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Op 20 juni jl. is met de TIB en de CTIVD gesproken over de reikwijdte van de rechtmatigheidstoets. In dit gesprek is afgesproken dat, indien de diensten bij het doen van een verzoek om toestemming voor de inzet van een bijzondere bevoegdheid aan de Minister reeds het oogmerk hebben om gegevens te delen met buitenlandse diensten, dit in het verzoek wordt gemeld en – indien de toestemming is verleend – dit door de TIB in de rechtmatigheidstoets kan worden betrokken.

Vraag 9

Snapt u dat de TIB, om geautomatiseerde data-analyse goed te snappen, precies moet kunnen weten wat de werkwijze van de diensten is? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 9

In artikel 36, eerste lid, van de Wiv 2017 is bepaald wat ter toetsing aan de TIB dient te worden voorgelegd en daarmee het object van de rechtmatigheidstoets definieert, namelijk: het aan de toestemming ten grondslag liggende verzoek alsmede het door de Minister genomen besluit. Het gaat hier ingevolge artikel 32, tweede lid, van de wet, waarin de toetsingstaak van de TIB is geregeld, om een toets op rechtmatigheid. De wet biedt de TIB de mogelijkheid om vragen te stellen en om aanvullende informatie te verzoeken wanneer de TIB dit noodzakelijk acht voor een goede uitvoering van haar taak. De diensten hebben in dit kader ook meerdere keren gesproken met de TIB over GDA.

Vraag 10

Klopt het dat de diensten vinden dat de TIB zich teveel met de werkwijze van de diensten bemoeit? Zo nee, hoe gaan de diensten deze indruk bij de TIB wegnemen?

Antwoord 10

Zoals al in de antwoorden op bovenstaande vragen is gesteld, heb ik samen met mijn collega van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met de TIB gesproken over de reikwijdte van de rechtmatigheidstoets. Hierbij is vastgesteld dat de verschillen van inzicht inzake de rechtmatigheidstoets in de praktijk overbrugbaar zijn.

Vraag 11

Klopt het dat de AIVD (en de MIVD) graag een beroepsmogelijkheid zou willen wanneer de TIB een aanvraag om een bevoegdheid in te zetten afwijst? Zo ja, wat vindt u hiervan?

Antwoord 11

Zoals ik uw Kamer informeerde bij brief van 12 november jl. (Kamerstuk 34 588, nr. M) zal de hele inrichting, de functie en de plek van de TIB in het bestel worden betrokken in de evaluatie van de Wiv 2017 die uiterlijk 1 mei 2020 van start gaat. Dit ook tegen de achtergrond van het vraagstuk van ministeriële verantwoordelijkheid. Ik wil en kan niet vooruitlopen op deze evaluatie.

Vraag 12

Bent u van plan om met een voorstel voor een wettelijke beroepsmogelijkheid voor de diensten te komen? Zo ja, waarom en wanneer? Zo nee, deelt u de mening van de TIB dat de diensten «soms ook gewoon hun verlies moeten nemen en moeten erkennen dat een verzoek niet wordt toegestaan»? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Ik wacht graag de evaluatie van de Wiv 2017 af waarin de inrichting, functie en plek van de TIB in het bestel zal worden betrokken, een en ander tegen de achtergrond van het vraagstuk van ministeriële verantwoordelijkheid. Indien de TIB van oordeel is dat een toestemming niet rechtmatig is verleend, geven de diensten uiteraard gevolg aan dit oordeel.

Vraag 13

Vindt u het gezichtsverlies als een verzoek door de TIB wordt afgewezen dat u zelf wel had goedgekeurd? Zo nee, bestaat die indruk wel bij de AIVD?

Antwoord 13

Nee. Deze indruk bestaat ook niet bij de AIVD. De TIB maakt een zelfstandige, onafhankelijke afweging. Uiteraard wil ik een negatief rechtmatigheidsoordeel van de TIB over een door mij verleende toestemming wel zoveel mogelijk vermijden.

Vraag 14

Deelt u de mening dat het, gelet op de diverse kritische rapporten van de CTIVD over de uitvoering van de nieuwe bevoegdheden uit de Wiv 2017 door de veiligheidsdiensten, juist van elementair belang is dat het TIB op assertieve en doorvragende wijze haar toezichtstaak vervult? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

De TIB speelt in het stelsel van toetsing en toezicht een belangrijke rol. Het onafhankelijke en scherpe oordeel komt de kwaliteit van het werk van de diensten ten goede. Tegelijkertijd is het goed om te benadrukken dat de rol van de TIB een wezenlijk andere rol is dan die van de CTIVD. De TIB toetst de verleende toestemmingen voor de inzet van bijzondere bevoegdheden in de autorisatiefase, voorafgaand aan de inzet. De CTIVD is belast met toezicht op de uitoefening van de desbetreffende bevoegdheid, zowel tijdens als na afloop hiervan. De bevoegdheden van de CTIVD hebben daarbij naar hun aard een ruimer bereik.

Vraag 15

Kunt u deze vragen één voor één beantwoorden?

Antwoord 15

Ja.